

Politický systém Ruskej federácie

(Adamka, Pavol: Političeskaja sistema Rossijskoj Federacii. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Jazykové centrum. Nitra 2011. 70 str. ISBN 978-80-558-0012-7)

Ľubomír Guzi, Filozofická fakulta PU, lguzi@unipo.sk

K vyučovaniu ruského jazyka ako cudzieho neodmysliteľne patrí disciplína, ktorá sa tradične nazýva reálie ruského jazyka. V súčasnosti však nepostačuje tradičné ponímanie tohto predmetu. S novou generáciou mladých ľudí, ktorí sa rozhodli venovať svoje štúdium ruskému jazyku a rusistike ako takej, prišli aj nové otázky, týkajúce sa statusu Ruska, vývoja jeho štátnosti, formulovania praktických záverov, ktoré by študentovi vysokej školy pomohli otvoriť bránu veľmi zaujímavého, no nesmierne komplikovaného javu, zvaného Rusko. Aj keď je v tejto oblasti dostatok materiálu samotnej ruskej proveniencie, jednoducho chýbajú prehľadové uvádzacie práce, ktoré by mladému rusistovi sprístupnili dostupnou formou a dostupným ruským jazykom zložitý systém ruských dejín, vývoja jeho spoločenských inštitúcií, a ako je to v práci P. Adamku, politického systému Ruska.

Autor v práci rozdelil problematiku politickej moci Ruska a jej orgánov do ôsmich väčších celkov. Prvý z nich nás v krátkosti oboznamuje s históriou formovania mocenských orgánov v Rusku. Dodržiava pri tom klasickú periodizáciu ruských dejín, pričom hovorí aj o niektorých prvkoch vlády v období pred vznikom štátu, teda heslovité informácie z obdobia existencie jednotlivých východoslovanských kmeňov vo východoeurópskej nížine do ôsmeho – začiatku desiateho storočia nášho letopočtu. Oveľa rôznorodejšie je obdobie postupného formovania staroruského štátu Kyjevskej Rusi v deviatom - desiatom storočí. Autor vyzdvihuje pojmy ako „*velkokniežacia vláda*“, „*bojarstvo*“, „*veče*“, „*feudálne snemy*“. Postupne sa dostáva aj k oficiálnym právnym dokumentom Starej Rusi a to hlavne k pojmom ako „*Ruská pravda*“ či „*Pravda Jaroslava*“. Pojmy sú vysvetľované heslovite, jednoducho čo zodpovedá takémuto prehľadovému kompendiu. Autor venuje pozornosť aj problematike mocenských štruktúr a politickému usporiadaniu jednotlivých kniežactiev v období feudálnej rozdrobenosti, ktorá sa v ruskej historiografii pomenúva ako „*Udel'naja Rus*“. Uvádza najdôležitejšie roky, pojmy i udalosti, ktoré charakterizujú zdanlivo dekadentné, každopádne tragické, no v nijakom prípade nie bezvýznamné, či z pohľadu ďalšieho formovania ruskej štátnosti, málo kreatívneho obdobie. Mongolsko-tatárska Zlatá Horda síce znamenala ujarmenie veľkej časti bývalého staroruského štátu, no postupne znamenala aj prechod k formovaniu Ruska v zmysle povestného „*Sobiranija drevnerusskich zemel*“. Autor nevenoval pozornosť vzájomnému ovplyvňovaniu sa mongolsko-tatárskeho a rozdrobeného ruského elementu, hoci napríklad nechýba dôležitý pojem „*jarlyk*“. Poukázal však na osobitosť vývoja *Novgorodskej bojarскеj republiky* s jej šľachtickou demokraciou, ktorá spoločne s jej obchodnými záujmami dráždila hrdosť postupne silnejúceho Moskovského kniežactva, ktoré svojou *pasiónarnosťou* dokázalo okolo seba rôznymi spôsobmi a praktikami. Vyzdvihuje osobnosti formátu Ivana Kalitu, Vasilija II., či Ivana III., ktorý, ako je známe už koncom 15. storočia v diplomatickom styku používa titul „*gosudar vseja Rusi*“.

Samozrejme, principiálne nový, no logicky nadväzujúci prvok v histórii politického a spoločenského systému Ruska predstavuje „*Moskovský centralizovaný štát*“. Autor

učebných textov jednoducho a jasne popisuje hlavné pojmy, dokonca koncepty typu „*car vseja Rusi*“, „*pomazannyj na prestol*“, „*oko gosudarevo*“, „*slovo i delo*“ a pod. Obdobie centralizovaného štátu je napriek peripetiám ďalšieho vývoja v krajine nesmierne invenčným obdobím – vznikajú prvé politické orgány, doktríny a organizácie tak charakteristické pre rozvinutý stredovek, v ktorom Rusko, napriek všeobecne deklarovanému despotizmu vlády, v nijakom prípade nezaostávalo za vtedajšou Európou. Z tohto obdobia do výbavy rusistu nesporne patria pojmy ako „*cár*“, „*Bojarská дума*“, „*Prikaz tajnych del*“, „*Zemskij sobor*“, „*Stoglav*“ a pod. v publikácii však nenachádzame podľa nás dôležitý pojem „*Izbrannaja rada*“ ako akýsi predobraz dnešnej ruskej vlády, spojený s menami Siľvestra, Adaševa a pod. Autorovi toto obdobie slúži ako platforma pre koncipovanie ďalšieho vývoja politického systému – napr. v správno-administratívnej oblasti je to napríklad vývojová línia *izby - prikazy – kollegii – ministerstva – narkomaty – ministerstva*. Práve v takejto nadväznosti a hlavne názornosti spočíva sprostredkovateľská rola a podstata učebných textov podobného zamerania. Až v ďalšej fáze, je možné nadväzovať na zvládnutý pojmovo-kategoriálny aparát a rozšíriť ho o prípadný lingvokulturologický a metaforický prvok, ktorý dominuje v precedenčných fenoménoch, konceptosfére ruského jazyka, ideológmách a podobne.

Ak súhlasíme s výrokom, že „jazyk je svedčou národa“ veľkú časť hesiel daných učebných textov predstavujú práve historizmy. Za historizmy sa považujú slová, ktoré pomenúvajú predmety a javy, ktoré už nepatria do výbavy každodenného používania a súčasným nositeľom ruského jazyka sa už nepoužívajú ako reálna časť jeho každodenného života. Plast historizmov okrem jednotlivých slov zahŕňa aj množstvo voľných slovných spojení a frazeologizmov, zložených z dvoch alebo viacerých slov, napr. *barchatnaja kniga – Aksamietova kniha* (zoznam najstarších šľachtických rodov Ruska), *verstovoj stolb* – míľnik a pod. To je však už nadstavba, ku ktorej majú študentov priviesť tieto texty, poskytnúť východiská pre ďalšie štúdium ruských dejín, reálií a lingvokulturológie ako takej.

Táto prehľadová práca je obohatená mnohými tabuľkami, ilustráciami a názornými grafmi, ktoré podávajú evolúciu ruskej štátnosti od jej prvopočiatkov až po súčasnosť. Popisovať vývoj politického systému tej ktorej krajiny so sebou prináša rôzne úskalía, mnohé entity politického systému tej ktorej krajiny nemajú obdobný ekvivalent v spoločensko-kultúrnom prostredí východiskového areálu. Preto je nutné stavať na hľadanie nových ekvivalentov, prípadne popisných metód, ktoré by podávali dané prvky na úrovni jazykových elementov do novej valenčnej vrstvy. K tomu sú však potrebné isté východiská. Dané texty môžu byť na poli ruského jazyka jednou s plnohodnotných alternatív.